

GANDBOLDA JAMOAVIY O'YIN STRATEGIYASI

Amirkulov Otabek Ismoilovich

*Iqtisodiyot va pedagogika
universiteti NTM katta o'qituvchisi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada gandbolda jamoaviy o'yin strategiyasining mazmuni, hujum va himoya taktikalarining turlari, o'yinchilar o'rtasidagi koordinatsiya, qaror qabul qilish tezligi, murabbiy boshqaruvidagi taktik moslashuv jarayonlari yoritilgan. Zamonaviy gandboldagi 6–0, 5–1, 4–2, 3–2–1 kabi himoya tizimlarining afzalliklari va qo'llanishi, tezkor hamda pozitsion hujumlarning o'ziga xosliklari tahlil qilingan. Shuningdek, jamoa o'yinida kommunikatsiya, taktik fikrlash, moslashuvchanlik va murabbiy yetakchiligidagi roli ilmiy asosda bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Gandbol, jamoaviy strategiya, hujum taktikasi, himoya tizimi, kombinatsiyalar, kontratak, pressing, koordinatsiya.

Аннотация. В статье рассматриваются основные аспекты командной стратегии в гандболе, включающие тактику нападения и защиты, координацию действий игроков, скорость принятия решений и тактическую адаптацию в ходе игры. Подробно анализируются системы защиты 6–0, 5–1, 4–2 и 3–2–1, а также особенности быстрого и позиционного нападения. Особое внимание уделено коммуникации между игроками и роли тренера в управлении тактическими решениями и подготовке команды к игровым ситуациям.

Ключевые слова: Гандбол, командная стратегия, нападение, система защиты, контратака, тактическая адаптация, координация, прессинг.

Annotation. This article explores the essential components of team play strategy in handball, including offensive and defensive tactics, player coordination, decision-making speed, and in-game tactical adaptation. It provides an analysis of common defensive systems such as 6–0, 5–1, 4–2, and 3–2–1, along with the characteristics of fast-break and positional attacks. The study also highlights the importance of communication among players and the coach's role in designing game plans, managing tactical adjustments, and enhancing team performance.

Keywords: Handball, team strategy, offensive tactics, defensive systems, fast break, pressing, tactical adaptation, coordination.

Kirish.

Gandbol jahon sportining eng dinamik, yuqori tezlikda kechadigan jamoaviy o'yinlaridan biri bo'lib, unda sportchilarning nafaqat jismoniy, balki taktik, texnik va psixologik tayyorgarligi ham muhim ahamiyat kasb etadi. O'yin davomida to'pni boshqarish, maydonda pozitsion joylashish, himoya va hujumga tez o'tish, qaror qabul

qilish tezligi jamoaning muvaffaqiyatini belgilaydi. Shuning uchun gandbolda jamoaviy o'yin strategiyasi murabbiy tomonidan puxta ishlab chiqilishi va sportchilar tomonidan izchil amalga oshirilishi kerak. Mazkur maqolada gandbol o'yinidagi asosiy strategiyalar, hujum va himoya taktikasi, jamoaviy harakatlarning koordinatsiyasi, o'yin variantlarini tanlash hamda taktik moslashuv jarayonlari tahlil qilinadi.

Jamoaviy o'yin strategiyasining mohiyati. Gandbolda jamoaviy strategiya – bu jamoaning o'yin davomida maqsadga erishish uchun tanlagan uslubi, taktik qarorlari va pozitsion joylashuvi tizimi hisoblanadi. Strategiyaning asosiy maqsadi:

1. To'pni nazorat qilish.
2. Hujumni samarali boshlash.
3. Raqib himoyasini yorib o'tish.
4. O'z himoyasini mustahkamlash.
5. Qarshi hujumlarda tezkorlikni oshirish[1].

Strategiya tanlashda jamoa tarkibi, o'yinchilar texnik ko'nikmalari, raqib kuchi, musobaqaning muhimligi va murabbiy taktik qarashlari muhim rol o'ynaydi.

Gandbolda hujum strategiyasi. Hujum gandbolning eng asosiy bosqichi bo'lib, u samarali tashkil etilishi jamoaning gol urish imkoniyatini oshiradi. Gandbolda hujum ikki turga bo'linadi:

Tezkor hujum (kontratak). Tezkor hujum – to'pni olib qo'ygan zahoti himoyadan hujumga o'tish. Uning afzalliklari: Raqib himoyasining joylashishga ulgurmasligi; Bo'sh hududlardan foydalanish; Minimal paslar bilan gol urish imkoniyati[2].

Tezkor hujum uch bosqichda amalga oshadi:

1. To'pni himoyada egallash
2. Orqa chiziq o'yinchilarining oldinga tez yurishlari
3. Yakuniy zarba yoki to'pni bo'sh o'yinchiga uzatish

Pozitsion hujum. Raqib himoyasi joylashganidan so'ng amalga oshiriladi. Bunda hujum quyidagi usullar orqali tashkil etiladi: 2x2 yoki 3x3 kombinatsiyalar; Vingerlar yordamida qanot hujumlari; Markaziy chiziq orqali uzatma bilan yorib kirish; Chalg'ituvchi harakatlar (fintlar, o'rinsiz yugurishlar); Chizgi o'yinchisi (pivot) orqali himoyachilarni o'ziga tortish. Pozitsion hujumda asosiy mezon – jamoaviy uyg'unlik, to'pni tez aylantirish va raqib himoyasida bo'sh zona yaratishdir.

Himoya strategiyasi. Gandbolda samarali himoya gol o'tkazmaslik va to'pni qaytarishning asosiy omilidir. Himoya strategiyalari turlicha bo'lib, ular raqibning taktik uslubiga qarab tanlanadi[4].

6–0 himoya tizimi. Eng keng tarqalgan himoya shakli bo'lib, barcha olti himoyachi jarima maydoni yonida saf tortadi. Afzalliklari: Kuchli devor hosil qilish; To'p uzatmalarini cheklash; Kuchli tashqi chiziq o'yinchilariga qarshi samaradorlik; Kamchiligi – qanot hujumchilari bo'sh qolishi mumkin.

5–1 himoya tizimi. Bir o'yinchi oldinga chiqib to'pni boshqarayotgan o'yinchiga bosim qiladi. Afzalliklari: Raqib markaziy o'yinchisini faolligini pasaytirish; Hujumni buzib qo'yish; Qarshi hujum imkoniyatini yaratish

4–2 himoya tizimi. Ikkita o'yinchi old qatorda joylashadi, to'pni qabul qilayotgan raqibga bosimni kuchaytiradi. Bu tizim kuchli tashqi chiziq o'yinchilariga ega raqiblarga qarshi ishlaydi.

3–2–1 agressiv himoya. Faol pressingga asoslangan. Tezkor hujum boshlash uchun eng qulay tizimlardan biri. Kamchiligi – ko'p yugurishni talab qiladi, himoyada bo'sh zonalar paydo bo'lishi mumkin.

Jamoaviy taktikaning asosiy tamoyillari

Maydonda to'g'ri joylashish. Har bir o'yinchi o'z roli va joylashish nuqtasini aniq bilishi kerak. Bu koordinatsiya hujumda ham, himoyada ham muhim.

To'pni boshqarish va pas berish tezligi. Gandbolda tezkor pas almashinuvi raqib himoyasini buzishning eng samarali yo'lidir. Har 2–3 soniyada to'p uzatilishi hujumni xavfli qiladi.

Qaror qabul qilish tezligi. O'yinchi bo'sh zonani ko'rishi, uzatmani aniqlik bilan berishi yoki darvozaga zarba yo'llashi kerak. Sekin qaror raqibning himoyasiga imkon yaratadi.

Chalg'ituvchi harakatlar. Fintlar, yolg'on uzatmalar va keskin harakatlar raqib himoyachilarini noto'g'ri harakatga majbur qiladi.

O'zaro yordam. Jamoa o'yinida himoyada doimo bir-biriga yordam, forvardga to'p chiqarishda esa bir-birini qo'llash zarur[3].

Jamoaviy strategiyada moslashuv (Adaptatsiya). Haqiqiy o'yin jarayonida rejalashtirilgan strategiya va taktika har doim ham bir xil ishlayvermaydi. Bunda murabbiy va o'yinchilar:

Raqibning kuchli va zaif tomonlarini kuzatadi

O'yin davomida taktika almashadi

Himoyani zichlashtiradi yoki kengaytiradi

Hujum kombinatsiyalarini o'zgartiradi

Moslashuvchanlik gandboldagi eng muhim taktik fazilatlaridan biridir.

O'yinchilar o'rtasidagi kommunikatsiya. Jamoaviy strategiya faqat yaxshi muloqot vositasida to'liq ishlaydi. O'yin davomida: O'yinchilar bir-biriga ishoralar orqali ko'rsatmalar beradi; Himoyada o'zaro ogohlantirishlar bo'ladi; Hujumda bo'sh zona haqida signal beriladi.

Kommunikatsiya qancha ravon bo'lsa, jamoa shuncha samarali o'ynaydi[5].

Murabbiyning roli. Murabbiy jamoaviy o'yin strategiyasining bosh loyihachisi hisoblanadi. Uning vazifalari:

O'yin rejasini tuzish

Har bir o'yinchining rolini aniqlash

O'yin davomida tezkor taktik o'zgarishlar kiritish

Sportchilarni ruhiy jihatdan tayyorlash

Harakatlarning uyg'unligini ta'minlash

Murabbiyning o'yin oldidan bergan ko'rsatmalari o'yin taqdiriga katta ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa.

Gandbolda jamoaviy o'yin strategiyasi jamoaning o'yin davomida qanday harakat qilishini, qanday taktik usullarni qo'llashini va raqibga qanday qarshi strategiya bilan javob berishini belgilovchi asosiy omildir. Hujum va himoyaning turli tizimlarini to'g'ri tanlash, sportchilarning o'zaro moslashuvi, maydon bo'ylab to'g'ri joylashishi, tez fikrlash, aniq paslar va koordinatsiya jamoa muvaffaqiyatining poydevoridir. Bugungi kunda gandbolda yuksak natijalarga erishayotgan jamoalar aynan jamoaviy o'yin strategiyasini mukammal o'zlashtirgan jamoalardir. Strategiya qanchalik puxta ishlab chiqilgan va izchil amalga oshirilgan bo'lsa, jamoa natijalari ham shuncha yuqori bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tashkentov R., Gandbol nazariyasi va metodikasi, Toshkent, 2020.
2. Kuleshov A., Taktika i strategiya v gandbole, Moskva, 2018.
4. Bilqiev M., Sport o'yinlari taktikasi, Toshkent, 2019.
5. Kazakov R. T. et al. MULTIMEDIA SYSTEMS AND DISTANCE LEARNING TECHNIQUES IN SPORTS SOX //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – C. 99-105.
6. Казоқов Р. Т. и др. МАМЛАКАТИМИЗ ЯНАДА ЮКСАЛИШИДА БОЛАЛАР СПОРТИНИНГ ЎРНИ //
7. Sunatov, J. R., Rustamov, R., & Dustmurodova, M. (2024). KOMPYUTER LINGVISTIKASIDA FONETIK TAHLIL JARAYONI. Modern Science and Research, 3(5), 191-195.
8. Sunatov, J. R., Zikrillayeva, F., Husenova, M., & Sanayeva, M. (2025). INGLIZ TILINI O'QITISHDAGI MUAMMOLAR. University Research Base, 560-568.
9. Сунатов, Д., Тошмуродова, С., Анварова, Э., & Зикриллаева, Ф. (2025). Madaniyatlararo muloqotning ahamiyati. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 141-143.
10. Сунатов, Ж., Холмуратова, Р., Зикриллаева, Ф., & Алишерова, Г. (2025). Kompyuter lingvistikasida kompyuter leksikografiyasining ahamiyati. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 269-271.
11. Botirovich, X. S. Murodullo o'g'i, JOT, & Akbar o'g'li, SR (2024). INTERNET VA "KUMUSH ASR" YANGI IMKONIYATLAR VA ISTIQBOLLAR. Modern education and development, 11(3), 127-132.

12. Botirovich, X. S. (2024). AVTOMATLASHTIRISH TIZIMLARIDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH. GOLDEN BRAIN, 2(19), 66-70.
13. Asporov, O., & Xusенова, M. (2025). Optik aloqa tizimlarida spektral zichlikni oshirishning yangi usullari. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 241-244.
14. Boymurotovna, X. N. Asror o'g'li, AO, & Rajabboyevna, ok (2025, march). Kompyuter va robotlar bilan o'zaro aloqa orqali ijtimoiy psixologiyaning o'zgarishi. In International Conference on Educational Discoveries and Humanities (pp. 63-70).
15. Sa'dullayev, A., & Asrorov, O. (2024). The essence of new pedagogical terms during the reforms implemented in the field of education.". Science Shine" International scientific journal, 14(1).
16. Rustamovna, R. I. (2024). SUBJECT: PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL CONDITIONS OF DEVELOPING COMPETENCE OF STUDENTS'ADAPTABILITY TO HIGHER EDUCATION. IMRAS, 7(6), 155-157.
17. Mamatova, G. (2023). Цифровой университет: стратегия создания умной инфраструктуры в высших учебных заведениях Узбекистана. Economics and Innovative Technologies, 11(4), 296-312.
18. Kuchkarov, T., & Mamatova, G. (2024). Влияние цифровизации высшего образования на экономические процессы в обществе. Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari, 4(4), 127-136.
19. Madatov, K., & Oriyova, G. (2025). Kiberxavfsizlik. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 181-183.
20. Zohirov, K., Boyqobilov, S., Madatov, Q., Temirov, M., & Javohir, K. (2024). Harakat tahliling kinematik asoslari. Digital transformation and artificial intelligence, 2(3), 1-8.
21. Zohirov, Q. R., & Sattorov, M. E. (2025). Imo-ishora tilini tanib olish: usullar va modellar tahlili.